

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО

Лінгвістичні науки

Збірник наукових праць

№ 37

Видається з липня 2005 року

Виходить два рази на рік

Одеса
2023

Засновник: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Головний редактор збірника — **Олександр І. Глібді**, доктор філологічних наук, професор кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики, Державний заклад «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна)

Редакційна колегія:

Наталія Г. Ареф'єва, д-р філол. наук, професор кафедри загального та слов'янського мовознавства, ОНУ імені І. І. Мечникова (м. Одеса, Україна);

Грасильда Блаженс, д-р філол. наук, професор, Інститут литовської мови (м. Вільнюс, Литва);

Марія Вереш, канд. філол. наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу, Ужгородський національний університет (м. Ужгород, Україна);

Володимир А. Глуценко, д-р філол. наук, професор, зав. кафедри загального, германського та слов'янського мовознавства, Слов'янський державний педагогічний університет (м. Слов'янськ, Україна);

Тетяна В. Громко, д-р філол. наук, професор кафедри англійської філології та перекладу, Національний університет «Одеська політехніка» (м. Одеса, Україна);

Ангеліна І. Демчук, канд. філол. наук, доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов, Державний заклад «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна);

Тетяна С. Єременко, канд. філол. наук, професор, зав. кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов, Державний заклад «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна);

Тетяна М. Корольова, д-р філол. наук, професор кафедри філології, Одеський національний морський університет (м. Одеса, Україна);

Сергій П. Михида, д-р філол. наук, професор кафедри української літератури, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький, Україна);

Олена М. Мітіна, канд. філол. наук, доцент, зав. кафедри англійської філології та перекладу, Національний університет «Одеська політехніка» (м. Одеса, Україна);

Олександра В. Попова, д-р пед. наук, професор кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики, Державний заклад «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна);

Ірина В. Стулак, д-р філол. наук, професор кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики, Державний заклад «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна);

Олег В. Тищенко, д-р філол. наук, професор, зав. кафедри іноземних мов та перекладознавства, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (м. Львів, Україна);

Анастасія А. Юмрукуз, канд. філол. наук, доцент, завідувач кафедри західних і східних мов та методики їх навчання, Державний заклад «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна)

Заступник головного редактора: **Люба М. Дерік**, кандидат філологічних наук, доцент, зав. кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики, Державний заклад «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна)

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

SCIENTIFIC RESEARCH ISSUES

OF SOUTH UKRAINIAN
NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K. D. USHYNKY

Linguistic Sciences

The Scientific Research Issues Collection

№ 37

Issued since 2005

Frequency: biannual

Odesa
2023

Founder: State Institution: State Institution: «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»

Chief Editor — *Alexander I. Iliadi*, Doctor of Philology, Professor of the Department of Translation, Theoretical and Applied Linguistics, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine)

Editorial Board:

Natalia G. Arefieva, Doctor of Philology, Professor at the Chair of General and Slavic Linguistics, Odessa I. I. Mechnikov National University (Odesa, Ukraine);

Grasilda Blažienė, Doctor of Philology, Professor, a full member of the Lithuanian Academy of Sciences, Institute of the Lithuanian Language (Vilnius, Lithuania);

Mariya Veresh, Candidate of Philology, Associate Professor at the Department of Translation Theory and Practice, Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine);

Volodymyr A. Glushchenko, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of the General, Germanic and Slavic Linguistics, Slovyansk State Pedagogical University (Slovyansk, Ukraine);

Tetiana V. Hromko, Doctor of Philology, Professor at the Department of English Philology and Translation, Odessa Polytechnic National University (Odesa, Ukraine);

Angelina I. Demchuk, Candidate of Philology, Associate Professor at the Department of the Germanic Philology and Methods of Teaching Foreign Languages, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine);

Tetiana Ye. Yeremenko, Candidate of Philology, Professor, Head of the Department of the Germanic Philology and Methods of Teaching Foreign Languages, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine);

Tetiana M. Korolova, Doctor of Philology, Professor at the Department of Philology, Odessa National Maritime University (Odesa, Ukraine);

Serhii P. Mykhyda, Doctor of Philology, Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Literature, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University (Kropyvnytskyi, Ukraine);

Olena M. Mitina, Candidate of Philology, Associate Professor, Head of the Department of English Philology and Translation, Odessa Polytechnic National University (Odesa, Ukraine);

Oleksandra V. Popova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor at the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine);

Inna V. Stupak, Doctor of Philology, Professor at the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine);

Oleh V. Tyshchenko, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Foreign Languages and Translation Studies, Lviv State University of Life Safety (Lviv, Ukraine);

Anastasiia A. Yumrukuz, Candidate of Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of the Western and Oriental languages and Methods of their Teaching, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine)

Deputy editor-in-chief: *Iлона M. Derik*, Candidate of Philology, Associate Professor, head of the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine)

УДК 811'111' 272

<https://doi.org/10.24195/2616-5317-2023-37-3>

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СИНОНІМІЧНОГО РЯДУ КЛЮЧОВОЇ ЛЕКСЕМИ КОНЦЕПТУ «PANDEMIC»

Андрій В. Бошков

аспірант кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики,
асистент кафедри германської філології та методики
викладання іноземних мов

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,

Одеса, Україна

e-mail: Boshkov.AV@pdpu.edu.ua

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-7675-9668>

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню синонімічного ряду ключової лексики концепту «Pandemic». Особлива увага спрямована на розгляд дефініцій синонімів до ключової лексики концепту «Pandemic» із залученням лексикографічних джерел. Зазначено, що дослідження будь-якого концепту відбувається із урахуванням його структурної побудови, опису поняттєвого, образного та ціннісного компонентів. Аналіз поняттєвого компонента концепту здійснюється через вивчення його прямої номінації, дефініції, зокрема й через вивчення синонімічного ряду ключової лексики, аналіз якої сприяє відтворенню додаткових поняттєвих ознак, не репрезентованих у дефініціях ключової лексики.

Виокремлено основні лексичні одиниці із синонімічними значеннями до імені концепту «Pandemic» за допомогою шести словників синонімів та тезаурусів. Проаналізовано дефініції синонімів іменника pandemic, представлених у тлумачних та галузевих словниках, та виокремлено домінуючі семи. Шляхом аналізу медичної термінології, репрезентованої в дефініціях галузевих словників, було виокремлено домінуючі семи лексем синонімів, які розкривають додаткові концептуальні ознаки.

На основі аналізу дефініцій лексем синонімічного ряду концепту «Pandemic» було виділено такі додаткові поняттєві ознаки розглянутого концепту: наявність хвороби, що спричинена вірусом, бактеріями й іншими мікроорганізмами та характеризується специфічними ознаками

та симптомами; ступінь важкості хвороби; локалізація хвороби (тіло, розум); раптовість виникнення; патогенний характер; контагіозність; тривалість; сезонність; способи передачі (повітряно-крапельний, контактний, через кров, статевий, пренатальний, рановий, харчовий), способи діагностики хвороби (збір анамнезу для дослідження хвороби, її лабораторні та радіографічні дані), зменшення, порушення функції життєдіяльності людини.

Ключові слова: *концепт, ключова лексема, синонімічний ряд, пандемія, домінуюча сема, понятійна ознака*

Вступ. Сучасний стан розвитку мовознавства характеризується підвищеним інтересом до досліджень одиниць когнітивної лінгвістики — фреймів, гештальтів, схем тощо, зокрема, на передній план виходить вивчення концептів, їхньої структури та змісту. Дослідження концептів відбувається з урахуванням їхньої структурної побудови, яка включає поняттєвий, образний та ціннісний компоненти. Поняттєвий компонент концепту актуалізується у мовній формі, у його прямій номінації, імені, дефініції, а також у синонімічному ряді ключової лексеми, опис якої сприяє встановленню повного набору концептуальних ознак досліджуваного феномена.

Актуальність студії. Синоніми відіграють важливу роль у репрезентації концепту, оскільки вони відбивають не лише істотні властивості досліджуваного феномена, а й містять додаткові семантичні компоненти, що репрезентують змістові когнітивні ознаки. Цей важливий аспект поки не висвітлений належним чином у профільній літературі. Річ у тім, що попри велику кількість праць, присвячених проблематиці синонімічного ряду концепту загалом, досі не було жодної спроби опису синонімічного ряду для «PANDEMIC», щоби виокремити його додаткові конституційні ознаки. Відтак, очевидна необхідність дослідження синонімічного ряду ключового слова концепту «PANDEMIC», вивчення якого дасть можливість виявити додаткові поняттєві ознаки.

Мета статті — виокремити лексичні одиниці, синонімічні щодо імені концепту «PANDEMIC», та здійснити їх лексикографічний аналіз.

Об'єктом нашого дослідження є концепт «PANDEMIC», а **предметом** — семантичний аналіз синонімічного ряду цього концепту.

Зв'язок із суміжними дослідженнями. Синонімічний ряд до лексеми-вербалізатора, яка репрезентує наш концепт, уже був предметом

розгляду багатьох дослідників. Зокрема, І. М. Матіяш-Гнедюк вивчала синоніми концепту FAMILY із залученням лексикографічних джерел для виявлення додаткових диференційних поняттєвих ознак концепту (Матіяш-Гнедюк, 2019). У праці М. В. Ярич здійснено аналіз синонімів номінативної лексеми LANGUAGE через розгляд відтінків їхніх значень (Ярич, 2014). Е. В. Довганюк зосереджує увагу на вивченні синонімів концепту КРАСА; їхній поділ здійснюється за критеріями частотності в дискурсі та ємності семного складу значень (Довганюк, 2017). А. Е. Вербицька виокремила основні синонімічні ряди до мікрополів концепту DISTRESS / ДИСТРЕС із урахуванням семантичної зв'язаності з основним значенням тлумачного слова *distress* (Вербицька, 2018). Л. А. Пасик вивчає основні одиниці синонімічного ряду концепту PARTNERWANL/ВИБІР ПАРТНЕРА та здійснює їх поділ на лексико-семантичні групи (Пасик, 2016). О. В. Нузбан пропонує аналіз синонімічних рядів концептів HARD/SOFT із метою конкретизації ознак лексичних одиниць відповідних концептів (Нузбан, 2015).

Результати та дискусія. Для виокремлення синонімів імені концепту «PANDEMIC» було залучено синонімічні словники та тезауруси, загальною кількістю 6 найменувань, а саме: «Collins Thesaurus (Collins Thesaurus)», «FreeThesaurus (FreeThesaurus)», «Macmillan Thesaurus (Macmillan Thesaurus)», «Synonym Finder» (Rodale, 1978), «Webster's Online dictionary (Merriam Webster)», «Wordsmyth dictionary (Wordsmyth)». У процесі аналізу даних синонімічних словників і тезаурусів було встановлено такі синоніми іменника *PANDEMIC*: *pest, plague, pestilence, epidemic, illness, sickness, disease, infection, contagion, condition, complaint*.

Розглянемо зміст дефініцій синонімів іменника *pandemic* та визначимо домінантні семи, представлені в словникових статтях.

Pest визначається у словниках як:

- «*an epidemic disease associated with high mortality*» (Marcovitch Harvey, 2007);
- «*A deadly epidemic disease; a pestilence*» (FreeThesaurus);
- «*plague*» (Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 2012: 1421);
- «*a fatal epidemic disease, especially plague*» (Oxford Dictionary of Difficult Words, 2004: 1421).

Із наведених дефініцій лексеми *pest* можна виокремити диференційні семи *high mortality, deadly та fatal*, які вказують на наявність озна-

ки шкідливості хвороби, що характеризується високим рівнем смертності. Третя та четверта дефініції, представлені в медичних словниках, містять сему *plague*, яка водночас є синонімом концепту *pandemic*. В лексикографічних джерелах лексема *plague* тлумачиться як:

– «*an epidemic disease causing a high rate of mortality*» (Merriam Webster);

– «*an attack of disease causing death and spreading quickly to a large number of people: Europe suffered many plagues in the Middle Ages. 2 [(the) a very infectious disease that produces high fever, swellings on the body, and death, esp. BUBONIC PLAGUE;* (Longman Dictionary of English Language and Culture, 1992: 1002).

Домінантні семантичні компоненти в наведених дефініціях це — *infectious disease; spreads quickly; high rate of mortality*. Цікавими видаються дефініції, запропоновані словником «Longman Dictionary of Language and Culture», де лексема *plague* представлена 4-ма лексико-семантичними варіантами. На основі цих дефініцій доцільно виокремити такі домінуючі семи, як: *an attack of disease; spreads quickly; symptoms of disease*.

У медичних словниках лексема *plague* визначається як:

– «*very contagious disease caused by Yersinia pestis, and spread by infected rats. Transfer of infection from rat to human is through bites from rat fleas, but droplet spread may occur between humans. The main clinical types are bubonic, pneumonic or septicaemic. It is endemic in areas of Asia and Africa. There are also small scattered outbreaks in rural areas of the west-eastern USA, where the disease is highly prevalent in wild rodents*» (Churchill Livingstone medical dictionary, 2008: 380);

– «*a severe acute or chronic enzootic or epizootic bacterial infection caused by Yersinia pestis, which occurs both endemically and epidemically worldwide; it is primarily a disease of urban and sylvatic rodents and is transmitted to humans by the bite of infected fleas, especially species of Leptoprylla, Natopsylla, and Xenopsylla, or by contact with or ingestion of infected animals. Human-to-human infection usually occurs by inhalation of plague bacilliladen droplet aerosols. The most common forms in humans are bubonic plague, pulmonic plague, and septicemic plague. 2. any of various contagious diseases in animals*» (Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 2012: 1453).

Порівняно з дефініціями з тлумачних словників медична інтерпретація лексеми *plague* є більш розгорнутою. В даному випадку

фіксується серйозність інфекційного захворювання, та перелічуються збудники хвороби, які її спричиняють, та способи її передачі. На основі цього виокремлюємо такі диференційні семи, як: *severe, acute, chronic; bacterial infection; pathogenic agents; ways of transmission*.

Медичні терміни *enzootic* та *epizootic* вживаються на позначення ступеня розповсюдження хвороби, лексема *enzootic* номінує хворобу з низькою захворюваністю, яка постійно присутня у спільноті тварин лише в невеликій кількості випадків: «*enzootic — present in animal community at all times, but occurring only in small numbers of cases; a disease of low morbidity which is constantly present in an animal community*» (Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 2012: 628), лексема *epizootic* номінує хворобу з високою захворюваністю, яка різко виникає і широко розповсюджується у будь-якому регіоні: «*attacking many animals in any region at the same time, widely diffused and rapidly spreading; 2. a disease of high morbidity which is only occasionally present in an animal community*» (Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 2012: 637). Варто зауважити, що ці терміни вживаються по відношенню до хвороби представників тваринного світу і виражають широту її розповсюдження. В лексико-семантичних варіантах терміни *enzootic* та *epizootic* уточнюють етіологію інфекційного захворювання, яке передається від тварин.

Наступним синонімом концепту *PANDEMIC* є лексема *pestilence*, яка визначається так:

– «*disease that causes death and spreads quickly to large numbers of people*» (Longman Dictionary of English Language and Culture, 1992: 985);

– «*a fatal epidemic disease, especially bubonic plague*» (Compact Oxford English dictionary of current English, 2003: 845);

– «*contagious or infectious epidemic disease that is virulent and devastating; specific: BUBONIC PLEAGUE*» (Merriam-Webster's medical desk dictionary, 2005: 622);

– «*1. originally bubonic plague; 2.any epidemic disease that is highly contagious, infectious, virulent, and devastating*» (Webster's New World medical dictionary, 2008: 329).

В семемах *pestilence* увагу привертають диференційні семи, подані в останніх трьох словниках: *fatal; contagious; virulent and devastating*, які акцентують на ступені важкості, фатальності хвороби, високому рівні зараженості. Уточнювальна сема *bubonic plague* маркує приклад рані-

ше відомої хвороби, яка відрізнялася високим рівнем зараженості населення та смертності.

Наступні синоніми іменника *pandemic: epidemic, illness, sickness, disease, condition, infection, contagion, complaint*. Проаналізуємо семми цих синонімів і визначимо домінантні ознаки.

Epidemic

– «*a widespread occurrence of an infectious disease in a community at a particular time: a flu epidemic*» (Oxford Dictionary of Difficult Words, 2004: 157);

– «*an epidemic outbreak esp. of disease*» (Merriam Webster, 2004: 241).

У лексикографічних джерелах у складі лексеми *epidemic* простежуються такі диференційні семи: *outbreak* та *widespread occurrence, at a particular time*, які вказують на раптовість виникнення епідемії та її часові межі.

У медичних словниках наявні як однотипні, так і різнотипні дефініції *epidemic*. До однотипних визначень належить розгляд *epidemic* як: — «*a sudden outbreak of infectious disease that spreads rapidly through the population, affecting a large proportion of people*» (Oxford Concise Medical Dictionary, 2010);

– «*an outbreak of epidemic disease*» (Webster’s new explorer dictionary, 2006);

– «*occurring suddenly in numbers clearly in excess of normal expectancy; said of infectious disease but applied also to any disease, injury or other health-related event occurring in such outbreaks*» (Dorland’s Illustrated Medical Dictionary, 2012: 631).

На основі наведених визначень виокремлюємо такі домінантні семи *outbreak, infectious disease, spreads rapidly, sudden*. Вони вказують на раптовість виникнення, швидкість розповсюдження та патогенний характер хвороби.

Доволі розгорнуте визначення лексеми *epidemic* представлено у словниках «Black’s Medical Dictionary» та «Black’s student medical dictionary»: «*A term applied to a disease which affects a large number of people in a particular locality at one time. An epidemic disease is usually infectious from person to person, but not necessarily so since many persons in a locality may simply be exposed to the same cause at one time; for example, outbreaks of lead-poisoning are epidemic in this sense. The conditions which govern the outbreak of epidemics include infected food supplies, such as drinking water*

contaminated by waste from people with CHOLERA or typhoid fever (see ENTERIC FEVER); milk infected with TUBERCLE bacillus; or 'fast food' products contaminated with salmonella. The migrations of certain animals, such as rats, are in some cases responsible for the spread of PLAGUE, from which these animals die in great numbers. Certain epidemics occur at certain seasons for example, whooping cough occurs in spring, whereas measles produces two epidemics — as a rule, one in winter and one in March. Influenza, the common cold, and other infections of the upper respiratory tract, such as sore throat, occur predominantly in the winter. There is another variation, both as regards the number of persons affected and the number who die in successive epidemics: the severity of successive epidemics rises and falls over periods of five or ten years» (Marcovitch Harvey, 2009: 229; Marcovitch Harvey, 2007: 242).

З наведеного лексико-семантичного варіанту виокремлюємо такі домінантні семи: *disease, affects large number of people, particular locality, ways of transmission, conditions, pathogens, certain seasons, severity*. Це дозволяє виділити відповідні ознаки концепту: найменування хвороби, що охоплює велику кількість людей у певній місцевості; способи передачі; умови, що сприяють виникненню епідемії; патогенний характер; сезонність; ступінь важкості. На відміну від ядерної лексеми *pandemic* у дефініціях лексеми *epidemic* відсутні вказівки на широту розповсюдження хвороби, тобто лексема *epidemic* номінує спалах інфекційного захворювання в межах певного регіону чи країни.

Illness

– «*unhealthy state of the body or mind*» (Longman Dictionary of English Language and Culture, 1992: 657);

– «*the state of feeling ill or of having a disease*» (Macmillan English Dictionary);

– «*an unhealthy condition of body or mind*» (Webster's new explorer dictionary, 2006: 346).

Домінантними семами в словникових дефініціях убачаємо *unhealthy state, condition*, уточнювальні семи *body or mind* локалізують місце хвороби. Друга дефініція лексеми *illness* містить сему *disease*, яка є водночас синонімом лексеми *pandemic*.

Варто звернути увагу на дефініцію, запропоновану в медичному словнику «Mosby's medical dictionary», в якому порівняно з іншими медичними словниками іменник *illness* має більш розгорнуте визначення і тлумачиться як: «*an abnormal process in which aspects of the*

social, physical, emotional, or intellectual condition and function of a person are diminished or impaired with that person's previous condition» (Mosby's medical dictionary, 2009: 938). У дефініції акцентується на аномальному процесі в організмі людини, який зменшує або порушує її соціальний, психологічний, емоційний та інтелектуальний стан і функції порівняно з попереднім її станом. Тут лексема *illness* номінує не лише нездоровий стан людини, а й аспекти її життєдіяльності, яка обмежується та порушується через хворобливий стан. Таким чином, медичне тлумачення лексеми *illness* дозволяє виділити таку ознаку, як зменшення, порушення функції життєдіяльності людини через хворобливий стан.

Disease

– «*an illness which affects people, animals, or plants, for example one which is caused by bacteria or infection»* (Collin's COBUILD Advanced Learner's Dictionary, 2014: 184);

– «*disorder of structure or function in a human, animal or plant, especially one that produces specific symptoms»* (Compact Oxford English dictionary of current English, 2003: 311)

З наведених дефініцій лексеми *disease* виокремлюємо диференційні семи *illness; disorder; symptoms*; уточнювальні семи *bacteria or infection* вказують на збудники хвороби, які її спричиняють.

У медичних словниках простежуємо зовсім інше тлумачення лексеми *disease*:

– «*1. condition of abnormal vital function involving any structure, part or system of an organism; 2. a specific illness or disorder characterized by a set of signs and symptoms attributable to heredity, diet or environment»* (Mosby's medical dictionary, 2009: 565);

– «*deviation from or interruption of the normal structure and function of any part of the body. It is manifested by a characteristic set of signs and symptoms and in most instances the etiology, pathology and prognosis is unknown»* (Churchill Livingstone medical dictionary, 2008);

– «*a disorder with a specific cause and recognizable signs and symptoms: any bodily abnormality or failure to function properly, except that resulting directly from physical injury (the latter, however, may open the way for disease)»* (Elizabeth A., Martin M. A., 2005: 200);

– «*a condition marked by subjective complaints, a specific history and clinical signs, symptoms, and laboratory, or radiographic findings. The concepts*

of disease and illness differ in that disease is usually tangible or measurable, whereas illness (and associated pain, suffering, or distress) is highly individual and personal. Thus, a person may have a serious but symptom-free disease (e.g. hypertension) without any illness. Conversely, a person may be extremely ill (e.g. with posttraumatic stress disorder) but have no obvious evidence of disease» (Taber's cyclopedic medical dictionary, 2009: 663).

Із вищезазначених дефініцій із медичних словників виокремлюємо диференційні семи *specific illness, cause; recognizable signs and symptoms; bodily abnormality; physical injury*, які вказують на наявність специфічних ознак та симптомів, характерних для хвороби. В другому лексико-семантичному варіанті звертаємо увагу на наявність медичних термінів *etiology, pathology and prognosis*, які в свою чергу номінують умови та причини виникнення будь-якої хвороби, причини та зміни в організмі людини та прогнозування ймовірного результату хвороби.

В четвертій дефініції увагу привертають диференційні семи *subjective complaints, specific history, laboratory, radiographic findings*, що дозволяють виокремити таку ознаку, як способи діагностики хвороби (збір анамнезу для дослідження хвороби, її лабораторні та радіографічні дані). Крім цього, в даному лексико-семантичному варіанті простежуємо різницю між лексемами *disease* та *illness*, яка полягає в тому, що лексема *disease* стосується конкретної хвороби, яку можна діагностувати через наявність характерних симптомів та ознак, причин її виникнення на відміну від лексеми *illness*, що номінує хворобу у більш загальному вигляді.

Sickness

– «1. *the state or feeling of being sick: soldiers suffering from hunger and sickness*; 2. *a particular illness»* (Longman Dictionary of American English, 2008, 2009: 942).

– «1. *a condition in which you have an illness*; 2. *a particular illness»* (Macmillan English dictionary for advanced learners of American English, 2002: 1302).

В семемах лексеми *sickness* виокремлюємо диференційну сему *particular*, яка вказує на номінацію конкретної хвороби.

Звертаючись до дефініцій *sickness* в галузевих словниках, слід зазначити, що в більшості з них лексема *sickness* представлена однотипними дефініціями, які також наявні в тлумачних словниках англій-

ської мови, де іменник *sickness* визначається як: 1. *the condition of being sick*; 2. *the state of being ill*; 3. *a specific disease*.

Серед визначень у медичних словниках особливу увагу звертаємо на дефініцію, що пропонує «Appleton's Medical Dictionary»: «1. *a deviation from a state of health, especially in the form of an acute disease*; 2. *nausea*» (Appleton's medical dictionary, 1915: 751). Тут іменник *sickness* розглядають як девіацію, відхилення від нормального стану здоров'я, яке виявляється у формі гострого захворювання.

Condition

– «*an illness or health problem that affects you permanently or for very long time*» (Longman Dictionary of Contemporary English);

– «*an illness or medical problem*» (Compact Oxford English dictionary of current English, 2003: 222);

– «*a usually defective state of health*» (Merriam-Webster's medical desk dictionary, 2005: 163);

– «*a particular illness, injury or disorder*» (Dictionary of Medical Terms, 2004: 84).

До диференційних сем лексико-семантичних варіантів *condition* належать *an illness or health problem*; *affects permanently for a long time*, які вказують на наявність певної хвороби, що впливає на людину протягом довгого проміжку часу. На основі цього можна виділити таку ознаку концепту, як тривалість хвороби. Дефініції в галузевих словниках містять диференційні семи *defective state*, *particular*, що вказують на дефективний стан здоров'я людини, спричинений певною хворобою.

Infection

– «*a disease caused by germs or bacteria*» (Collin's COBUILD Advanced Learner's Dictionary, 2014: 332);

– «*a disease or sickness in a part of your body, caused by BACTERIA or a VIRUS*» (Longman Dictionary of American English, 2008, 2009: 527).

У двох лексикографічних джерелах лексема *infection* пояснюється через ядерну сему *disease*. Уточнювальна сема *caused by bacteria or virus*, характеризує причини виникнення хвороби, яку спричиняють певні мікроорганізми або віруси.

Звертаючись до визначень лексеми *infection* у медичних словниках, простежуємо наявність у дефініціях від одного до п'яти лексико-семантичних варіантів:

– «*the invasion and multiplication of microorganisms such as bacteria, viruses, and parasites that are not normally present within the body. An infection may cause no symptoms and be subclinical, or it may cause symptoms and be clinically apparent. An infection may remain localized, or it may spread through the blood or lymphatic vessels to become systemic (bodywide). Microorganisms that live naturally in the body are not considered infections. For example, bacteria that normally live within the mouth and intestine are not infections» (The Oxford Compact English dictionary, 2003: 218);*

– «*1. invasion by and multiplication of pathogenic microorganisms in a bodily part or tissue, which may produce subsequent tissue injury and progress to overt disease through a variety of cellular toxic mechanisms. 2. An instance of being infected. 3. An agent or a contaminated substance responsible for one's becoming infected. 4. The pathological state resulting from having been infected. 5. An infectious disease» (The American heritage Stedman's medical dictionary, 1995: 412);*

– «*invasion of the body by harmful organisms (pathogens), such as bacteria, fungi, protozoa, rickettsiae, or viruses. The infective agent may be transmitted by a patient or *carrier in airborne droplets expelled during coughing and sneezing or by direct contact, such as kissing or sexual intercourse; by animal or insect *vectors; by ingestion of contaminated food or drink; or from an infected mother to the fetus during pregnancy or birth. Pathogenic organisms present in soil, organisms from animal intermediate hosts, or those living as *commensals on the body can also cause infections. Organisms may invade via a wound or bite or through mucous membranes. After an *incubation period symptoms appear, usually consisting of either localized inflammation and pain or more remote effects. Treatment with antibiotics is usually effective against most infections; but there are few specific treatments for many of the common viral infections, including the common cold» (Oxford concise colour medical dictionary, 2010: 375).*

У наведених прикладах виділяємо диференційну сему *harmful organisms (pathogens)*, яка актуалізує наявність патогенних збудників хвороби: бактерій, вірусів, грибків, паразитів тощо. У 1-му та 3-му лексикографічному джерелі також перераховуються способи передачі інфекції (через кров, повітряно-крапельним шляхом, статевий, пренатальний, рановий, харчовий).

Слід звернути увагу на наявність медичної термінології в дефініціях, представлених у словниках: визначення дозволять виявити додат-

кові ознаки. Такі терміни, як *fungus* (*pl. fungi*), *protozoa*, *rickettsiae*, *vector*, *commensal*, використовуються на позначення патогенних мікроорганізмів, які стають причиною хвороби. *Incubation period* номінує період із моменту зараження організму і до появи перших симптомів захворювання: «*the time during which a virus or bacterium develops in the body after contamination or infection, before the appearance of the symptoms of the disease*» (Dictionary of Medical Terms, 2004: 194). На основі цього виділяємо таку ознаку, як тривалість хвороби.

Contagion

– «*the spreading of a particular disease by someone touching another person who is already affected by the disease*» (Collin’s COBUILD Advanced Learner’s Dictionary, 2014: 1402);

– «*a situation in which a disease can be spread from one person or animal to another through touch or through the air*» (Macmillan English Dictionary).

У галузевих словниках наявні такі визначення лексеми *contagion*:

– «*the communication of disease from body to body*» (Livingstone’s pocket medical dictionary, 1969: 129);

– «*1. the transmission of disease by direct or indirect contact. 2. contagious disease. 3. a disease producing agent*» (Merriam-Webster’s medical desk dictionary, 2005: 167).

Наведені словникові дефініції демонструють диференціальні семи *spread of disease from one person to another; touch or through air; body to body*, які вказують на способи передачі захворювання (повітряно-крапельний або контактний). Дефініції медичних словників свідчать, що семема *contagion* мають диференційні семи: *communication of disease, body to body*; другий лексико-семантичний варіант визначає лексему *contagion* у словосполученні *contagious disease*, що актуалізує ознаку контагіозність (заразність) хвороби.

Complaint

– «*a bodily ailment or disease*» (Merriam Webster, 2004: 147);

– «*an illness or other medical problem*» (Macmillan English Dictionary);

– «*an illness or medical condition, especially a relatively minor one*» (Compact Oxford English dictionary of current English, 2003: 217);

– «*a bodily ailment or disease*» (The Oxford Compact English dictionary, 2003: 144);

– «*a bodily disorder or disease, a malady or an ailment*» (The American heritage Stedman’s medical dictionary, 1995: 175).

У визначеннях лексеми *complaint* можна виділити такі диференційні семи, як *minor, ailment, malady*, що вказує на несерйозність, легку форму захворювання.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз лексем синонімічного ряду для «*PANDEMIC*» дозволяє виділити додаткові поняттєві ознаки концепту, а саме: наявність хвороби, що спричинена вірусом, бактеріями та іншими мікроорганізмами та характеризується специфічними ознаками й симптомами; ступінь важкості хвороби; локалізація хвороби (тіло, розум); раптовість виникнення; патогенний характер; контагіозність; тривалість; сезонність; способи передачі (повітряно-крапельний, контактний, через кров, статевий, пренатальний, рановий, харчовий), способи діагностики хвороби (збір анамнезу для дослідження хвороби, її лабораторні та радіографічні дані), зменшення, порушення функції життєдіяльності людини.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні образно-ціннісної складової концепту «*PANDEMIC*».

ЛІТЕРАТУРА

- Вербицька А. Е. Концепт DISTRESS / ДИСТРЕС в англomовному медіадискурсі: когнітивно-комунікативний аспект: Дис.... канд. філол. наук: 10.02.04. Луцьк, 2018. 277 с.
- Довганюк Е. В. Еволюція концепту «КРАСА» в англomовному дискурсі XIV–XXI століть: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Харків, 2017. 259 с.
- Матіяш-Гнедюк І. М. Семантичний аналіз синонімів номінативної лексеми концепту Family. *Іноземна філологія*. 2019. Вип. 132. С. 26–34.
- Нузбан О. В. Актуалізація концептів HARD/SOFT у сучасному англomовному дискурсі: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Чернівці, 2015. 254 с.
- Пасик Л. А. Об'єктивація та дискурсивна профілізація концепту PARTNERWAHL/ ВИБІР ПАРТНЕРА (на матеріалі німецької мови): Дис. ... канд. філол. наук: 10.00.04. Запоріжжя, 2016. 240 с.
- Ярич М. В. Семантичний аналіз синонімів номінативної лексеми концепту LANGUAGE. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2014. Вип. 48, С. 135–137.
- Appleton's medical dictionary Edited by Smith Ely Jelliffe. New York ; London : Appleton and Company, 1915. 945 p.
- Churchill Livingstone medical dictionary. Edinburgh ; New York : Churchill Livingstone, 2008. 632 p.
- Collin's COBUILD Advanced Learner's Dictionary. 8th Ed. Glasgow : Harper Collins UK, 2014. 5996 p.
- Collins Thesaurus. URL: <https://www.collinsdictionary.com>
- Compact Oxford English dictionary of current English. 2nd revised edition. Oxford ; New York : Oxford University Press, 2003. 1378 p.

- Dictionary of Medical Terms. 4th edition. London : A. & C. Black Publishers Ltd., 2004. 458 p.
- Dorland's Illustrated Medical Dictionary 32nd Edition. Philadelphia : Elsevier, 2012. 2176 p.
- Elizabeth A., Martin M. A. Medical dictionary. Near Rochester. Kent : Grange Books, 2005. 754 p.
- FreeThesaurus. веб-сайт. URL: <https://www.thesaurus.com>
- Livingstone's pocket medical dictionary. Edinburgh ; London : E. & S. Livingstone, 1969. 590 p.
- Longman Dictionary of American English. Pearson Education Ltd. 2008, 2009. 1167 p.
- Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com>
- Longman Dictionary of English Language and Culture with colour illustrations. Harlow. Essex : Longman House ; Longman Group UK Limited, 1992. 1528 p.
- Macmillan English dictionary for advanced learners of American English. Oxford : Macmillan Education, 2002. 1658 p.
- Macmillan English Dictionary. URL: macmillan.org
- Macmillan Thesaurus. URL: macmillandictionary.com
- Marcovitch Harvey (ed.). Black's student medical dictionary. 2nd edition. London : A. & C. Black Publishers Ltd., 2007. 814 p.
- Marcovitch Harvey (ed.) Black's Medical Dictionary. 42nd edition. London : A. & C. Black Publishers Limited, 2009. 789 p.
- Merriam Webster. The Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pest>
- Merriam Webster. The Merriam-Webster Dictionary. Revised edition. Springfield : Merriam-Webster, Incorporated, 2004. 939 p.
- Merriam-Webster's medical desk dictionary. Springfield ; Mass : Merriam-Webster Inc., 2005. 918 p.
- Mosby's medical dictionary. 8th edition. St. Louis : MO ; Mosby, 2009. 2064 p.
- Oxford concise colour medical dictionary. Oxford ; New York : Oxford University Press, 2010. 832 p.
- Oxford Concise Medical Dictionary. 8th edition. Oxford : Oxford University Press. URL: <https://www.oxfordreference.com>
- Oxford Dictionary of Difficult Words. New York ; Oxford : Oxford University Press, 2004. 500 p.
- Rodale J. I. (ed.). The synonym finder. Emmaus ; Pa : Rodale Press, 1978. 1361 p.
- Taber's cyclopedic medical dictionary. 21 edition. Philadelphia : F. A. Davis Company, 2009. 2846 p.
- The American heritage Stedman's medical dictionary. Boston : Houghton Mifflin Co, 1995. 923 p.
- The Oxford Compact English dictionary. Oxford ; New York : Oxford University Press, 2003. 1378 p.
- Webster's new explorer dictionary. Springfield ; Massachusetts : Merriam-Webster, Inc., 2006. 837 p.
- Webster's New World medical dictionary. Third edition. New Jersey : Wiley Publishing. Inc. Hoboken, 2008. 470 p.
- William A. R., Thomson M. D. Black's medical dictionary. 34th edition. London : A. & C. Black, 1987. 750 p.
- Wordsmyth The Premier Educational Dictionary-Thesaurus. URL: <https://www.wordsmyth.net>

SEMANTIC ANALYSIS OF THE SYNONYMS OF THE CONCEPT «PANDEMIC»

Andrii V. Boshkov

Post-graduate student of the Department of Translation,
Theoretical and Applied Linguistics,
teacher of the Department of German Philology and Methods of Teaching
Foreign Languages
State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky»,
Odesa, Ukraine
e-mail: Boshkov.AV@pdpu.edu.ua
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-7675-9668>

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of synonyms of the concept «pandemic». A special attention is focused on defining of synonyms for the key lexeme of the concept «pandemic» on the basis of lexicographic sources. The study of any concept is carried out in accordance with its structural composition, which includes the description of conceptual, image and value components. The analysis of the conceptual component of the concept is conducted through the study of its direct nomination, definition, as well as by means of research of the synonyms of the key lexeme, the analysis of which contributes to the reproduction of additional conceptual features that are not represented in the key lexeme definitions.

The main lexical units with synonymous meanings for the name of the concept «pandemic» were identified. The definitional analysis of the synonymous lexemes is based on the lexicographical data obtained from generic and medical dictionaries. The study of medical terminology presented in the definitions of medical dictionaries enabled identification of the dominant semes for the key lexeme, which reveal additional conceptual features.

Based on the analysis of the definitions of lexemes of the synonymous rows of the concept «pandemic», the following additional conceptual features of the concept «pandemic» have been selected: presence of a disease caused by a virus, bacteria and other microorganisms and characterized by specific signs and symptoms; the severity of the disease; localization of the disease (body, mind); a sudden occurrence; pathogenic nature; high contagiousness; duration; seasonality; ways of transmission (airborne, contact, through blood, sexual, prenatal, wound, food); methods of diagnosis of the disease (collection of anamnesis for the study of the disease, its laboratory and radiographic findings); reduction, impairment of human vital functions.

Key words: *concept, key lexeme, synonymous rows, pandemic, dominant seme, conceptual feature.*

REFERENCES

- Verbyts'ka A. E. (2018). Kontsept DISTRESS/DYSTRES v anhlomovnomu mediady-kursi: kohnityvno-komunikatyvnyi aspekt [Concept DISTRESS/DYSTRES in the English-speaking Media Discourse: Cognitive-Communicative Aspect]: Abstract of the Thesis... PhD: 10.02.04. Luts'k [in Ukrainian].
- Dovhaniuk E. V. (2017). Evoliutsiia kontseptu «KRASA» v anhlomovnomu dyskursi XIV–XXI stolit' [The Evolution of concept «BEAUTY» in the English-speaking Discourse XIV–XXI cent.]: Abstract of the Thesis... PhD: 10.02.04. Kharkiv [in Ukrainian].
- Matiash-Hnediuk I. M. (2019). Semantychny analiz sinonimiv nominatyvnoi leksemy kontseptu Family [Semantic Analysis of Synonyms of Nominative Lexeme of Concept FAMILY]. *Inozemna filolohiia [Foreign Philology]*, Vol. 132. P. 26–34 [in Ukrainian].
- Nuzban O. V. (2015). Aktualizatsiia kontseptiv HARD/SOFT u suchasnomu anhlomovnomu dyskursi [Mainstreaming of Concepts HARD/SOFT in Modern English-speaking Discourse]: Thesis... PhD: 10.02.04. Chernivtsi [in Ukrainian].
- Pasyk L. A. (2016). Obiektivatsiia ta dyskursyvna profilizatsiia kontseptu PARTNERWAHL/VYBIR PARTNERA (na materialy nimets'koi movy) [Objectivization and Discursive Profiling of Concept PARTNERWAHL/VYBIR PARTNERA (on the material of German)]: Thesis... PhD: 10.00.04. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
- Yarych M. V. (2014). Semantychny analiz sinonimiv nominatyvnoi leksemy kontseptu LANGUAGE [Semantic Analysis of Synonyms of Nominative Lexeme of Concept LANGUAGE]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostroz'ka akademiia». Seriia «Filolohichna» [Scientific Notes of National University «Ostrog Academy»]*, Vol. 48. P. 135–137 [in Ukrainian].
- Appleton's medical dictionary (1915). Edited by Smith Ely Jelliffe. New York ; London: Appleton and Company.
- Churchill Livingstone medical dictionary (2008). Edinburgh ; New York : Churchill Livingstone.
- Collin's COBUILD Advanced Learner's Dictionary (2014). 8th Ed. Glasgow : Harper Collins UK.
- Collins Thesaurus. URL: <https://www.collinsdictionary.com>
- Compact Oxford English dictionary of current English (2003). 2nd revised edition. Oxford ; New York : Oxford University Press.
- Dictionary of Medical Terms (2004). 4th edition. London : A. & C. Black Publishers Ltd.
- Dorland's Illustrated Medical Dictionary (2012). 32nd Edition. Philadelphia : Elsevier.
- Elizabeth A., Martin M. A. (2005). Medical dictionary. Near Rochester. Kent : Grange Books.
- FreeThesaurus. URL: <https://www.thesaurus.com>
- Livingstone's pocket medical dictionary (1969). Edinburgh ; London : E. & S. Livingstone.
- Longman Dictionary of American English (2008–2009). Pearson Education Ltd.
- Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com>
- Longman Dictionary of English Language and Culture with colour illustrations (1992). Harlow. Essex : Longman House : Longman Group UK Limited.
- Macmillan English dictionary for advanced learners of American English (2002). Oxford : Macmillan Education.

- Macmillan English Dictionary. URL: macmillan.org
Macmillan Thesaurus. URL: macmillandictionary.com
Marcovitch Harvey (ed.) (2007). Black's student medical dictionary. 2nd edition. London : A & C Black Publishers Ltd.
Marcovitch Harvey (ed.) (2009). Black's Medical Dictionary. 42nd edition. London : A. & C. Black Publishers Limited.
Merriam Webster. The Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pest>
Merriam Webster (2004). The Merriam-Webster Dictionary. Revised edition. Springfield : Merriam-Webster, Incorporated.
Merriam-Webster's medical desk dictionary (2005). Springfield ; Mass : Merriam-Webster Inc.
Mosby's medical dictionary (2009). 8th edition. St. Louis ; MO : Mosby.
Oxford concise colour medical dictionary (2010). Oxford ; New York : Oxford University Press.
Oxford Concise Medical Dictionary. 8th edition. Oxford : Oxford University Press. URL: <https://www.oxfordreference.com> [in English]
Oxford Dictionary of Difficult Words (2004). New York ; Oxford : Oxford University Press.
Rodale J. I. (ed.) (1978). The synonym finder. Emmaus, Pa : Rodale Press.
Taber's cyclopedic medical dictionary (2009). 21 edition. Philadelphia : F. A. Davis Company.
The American heritage Stedman's medical dictionary (1995). Boston ; MA : Houghton Mifflin Co.
The Oxford Compact English dictionary (2003). Oxford ; New York : Oxford University Press.
Webster's new explorer dictionary (2006). Springfield ; Massachusetts : Merriam-Webster, Inc.
Webster's New World medical dictionary (2008). Third edition. New Jersey : Wiley Publishing, Inc. Hoboken.
William A. R., Thomson M. D. (1987). Black's medical dictionary. 34th edition. London : A. & C. Black.
Wordsmyth The Premier Educational Dictionary-Thesaurus. URL: <https://www.wordsmyth.net>

Стаття надійшла до редакції 05.12.2023